

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/241/2020
Identifikačné číslo spisu: 5918200927
Dátum vydania rozhodnutia: 15.12.2022
Meno a priezvisko: Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:5918200927.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ F. K., bývajúcej v K. N. XXX, 2/ J. Š., bývajúcej v I.Ž., Š.. R. XXXX/XX, 3/ R. J., bývajúcej v P., Q. XXXX/X, 4/ J. J.L., bývajúcemu v P., Q.L. XXXX/X, 5/ R. Š., bývajúcej v K. N. XXX, 6/ Y. J., bývajúcemu v K. N. XX, 7/ R. J., bývajúcej v K. N. XX, všetci zastúpení JUDr. Ivetou Pálffy Fabianovou, advokátkou, so sídlom v Spišskej Novej Vsi, Štefánikovo námestie 5, pracovisko Zimná 58, proti žalovanej Cirkev Československá Husitská na Slovensku, so sídlom v Bratislave, diecézna Rada, Konventná 11, IČO: 30 813 565, zastúpenej JUDr. Vladimírom Kašubom, PhD., advokátom so sídlom v Martine, Holubyho 51, o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, vedenom na Okresnom súde Ružomberok pod sp. zn. 5C/13/2018, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 28. januára 2020 sp. zn. 5Co/188/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 28. januára 2020 sp. zn. 5Co/188/2019 a rozsudok Okresného súdu Ružomberok z 13. februára 2019, č. k. 5C/13/2018-138 v spojení s opravným uznesením zo 16. septembra 2019, č. k. 5C/13/2018-176 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súde Ružomberok na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Ružomberok (ďalej aj „súd prvej inštancie“, resp. „okresný súd“) rozsudkom z 13. februára 2019 č. k. 5C/13/2018-138 v spojení s opravným uznesením zo 16. septembra 2019, č. k. 5C/13/2018-176 určil, že „nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX pre Okres I., Obec K. N., katastrálne územie K. N., konkrétne ako: parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 57 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 6 m, parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 78 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 169 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 593 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 571 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 475 m², parcela C KN súp. č. XXX/X - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 350 m², parcela C KN súp. č. XXX/XX - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 993 m², parcela C KN súp. č. XXX/ XX - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 1129 m², parcela C KN súp. č. XXX/XX - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 541 m², parcela C KN súp. č. XXX/XX - Zastavané plochy a nádvoria o výmere 332 m², parcela C KN súp. č. XXXX/X

- Zastavané plochy a nádvoría o výmere 81 m² (ďalej aj „sporné nehnuteľnosti“) patria do dedičstva po poručiteľovi J. J., narodenom dňa XX. J.V. XXXX a zomrelom dňa XX. R. XXXX, naposledy bytom K. N. Č.. XX a poručiteľke V. J., rod. L., narodená dňa XX. J. XXXX a zomrelej dňa XX. D. XXXX, naposledy bytom K. N. Č.. XX. Za ďalšie, rozhodol, že žalobcom 1/ až 7/ (ďalej aj „žalobcovia“) priznáva náhradu trov konania v plnom rozsahu s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd I. inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí samostatným uznesením (výrok II.).

2. V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, že žalobcovia sa podanou žalobou domáhali, aby súd určil, že sporné nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX, k. ú. K. N. patria do dedičstva po poručiteľoch (právnych predchodcoch) J. J. a V. J., rod. L., naposledy bytom v K. N. Č.. XX s odôvodnením, že ich za svojho života nadobudli a preto boli v čase smrti aj ich vlastníkami. Súd prvej inštancie v prvom rade konštatoval, že žalobcovia majú naliehavý právny záujem na požadovanom určení ako aj to, že je daná ich aktívna vecná legitímácia v podanej žalobe. Z vykonaného dokazovania vyplynulo a medzi stranami sporu nebolo sporné, že právny predchodca žalobcov J. J. nadobudol od predávajúcej „Cirkev československá, zastúpená Ústrednou radou cirkvi československej“ kúpnu zmluvou z 27. septembra 1958 v Prahe, ktorá bola registrovaná štátnym notárstvom v Ružomberku pod č. PR 83/1959 nehnuteľnosť a to parc. KN E súp. č. XXXX/XXXX orná pôda o výmere 5375 m², zapísanú vo vložke č. XXXX, k. ú. K. N.. Súd prvej inštancie konštatoval, že predmetná kúpnopredajná zmluva je platná a zároveň spôsobilým titulom na nadobudnutie vlastníckeho práva právnym predchodcom žalobcov v zmysle v tom čase platnej právnej úpravy. Uvedená kúpna zmluva bola nielen registrovaná Štátnym notárstvom v Ružomberku dňa 13. apríla 1959, ale taktiež bolo Radou okresného národného výboru v Ružomberku, odborom poľnohospodárskeho a lesného odboru dňa 6. februára 1959 vydané rozhodnutie - povolenie k prevodu v prospech nadobúdateľa, kupujúceho J. J., t.j. právneho predchodcu žalobcov. Vychádzajúc z uvedeného skutkového stavu okresný súd konštatoval, že žalobcovia dôvodne argumentovali nadobudnutím vlastníckeho práva zo strany ich právnych predchodcov a to perfektne uzatvorenou písomnou kúpnu zmluvou, ktorá bola spôsobilým titulom nadobudnutia vlastníctva, keď v tom čase platný a účinný Občiansky zákonník č. 141/1950 Zb. s účinnosťou od 1. januára 1951 opustil požiadavku odovzdania, resp. zápisu do verejnej knihy ako nevyhnutný akt na uskutočnenie prevodu nehnuteľnosti a stanovil, že prevod nastáva už perfektnosťou samotnej zmluvy. Právny predchodca žalobcov na základe tohto právneho úkonu uchoпил držbu nehnuteľnosti, sporné pozemky užíval nepretržite a nerušene od roku 1958 až do svojej smrti XX. R. XXXX. Bol teda vzhľadom ku všetkým okolnostiam dobromyseľný, že je vlastníkom nehnuteľnosti. Boli tak splnené podmienky na nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním v dôsledku kvalifikovanej držby veci vykonávanej zákonom stanovenú dobu. Na základe uvedeného potom okresný súd žalobe žalobcov v celom rozsahu vyhovel. O trovách konania rozhodol podľa § 253 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keď žalobcom, ktorí boli vo veci úspešní, priznal právo na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

3. Krajský súd v Žiline (ďalej aj „odvolací súd“) sp. zn. 5Co/188/2019 z 28.1.2020 na odvolanie žalovanej napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil. Žalobcom 1/ až 7/ priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. V dôvodoch svojho rozhodnutia uviedol, že sa v plnom rozsahu stotožnil tak s právnym posúdením ako aj so zdôvodnením rozsudku okresného súdu a preto naň v podrobnostiach podľa § 387 ods. 2 CSP poukázal. Žalovaná vo svojej odvolacej argumentácii neuviedla žiadne skutočnosti, s ktorými by sa súd prvej inštancie nevysporiadal a ktoré by boli spôsobilé inak vyhodnotiť skutkový stav a následne prijať právne závery.

3.1. V súvislosti s odvolacou námietkou žalovanej, že okresný súd nevypočul jej štatutárneho zástupcu biskupa B. J. X., Y., čím porušil jej právo, ako strany sporu, zakotvené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR odvolací súd uviedol, že štatutárny zástupca bol v totožnej veci vypočutý na okresnom súde pod sp. zn. 2C/123/2016, pričom po preštudovaní spisového materiálu a dostupných informácií konštatoval, že pre konanie v danej veci „sa vypočutie navrhovaného svedka javí ako nadbytočné“. Pokračoval, že vypočutie svedka by sa priečilo zásade rýchlosti a hospodárnosti konania a navyše ide o osobu, ktorá nemá priamy súvis s prejednávanej prípadom, keďže nebola sama prítomná pri podpise kúpnej zmluvy

a ani nepozná detaily dohody, ktorá predchádzala uzavretiu kúpnej zmluvy. Odvolací súd dodal, že okresný súd nebol povinný účastníkov detailne oboznamovať s obsahom spisu sp. zn. 2C/123/2016. V konaní ide o totožné strany sporu, čo znamená, že obsah výpovede navrhovaného svedka v konaní pod sp. zn. 2C/123/2016 by mal byť stranám sporu skutočne známy. Ak by žalovaná konala v zmysle zásady rýchlosti a hospodárnosti konania a v zmysle zásady kontradiktórnosti, skutočnosti, ktoré chcela preukázať vypočutím navrhovaného svedka by zaobstarala iným spôsobom ako jeho opätovným vypočutím, keďže mala na to reálne dostupné možnosti. K námietke žalovanej o neplatnosti spornej kúpnej zmluvy, ktorá mala byť uzavretá v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok odvolací súd uviedol, že sa v plnom rozsahu stotožňuje s názorom prvej inštancie, že aj keď sporná zmluva bola uzavretá v období, ktorému predchádzalo zakázanie činnosti Cirkvi československej, v prejednávanej veci nemožno postupovať v zmysle zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvami a náboženským spoločnostiam (ďalej len „zákon č. 282/1993 Z.z.“), ani absolutizovať závery o majetkovej krivde, tiesni a nápadne nevýhodných podmienkach na uzavretie kúpnej zmluvy medzi žalovanou a fyzickou osobou - právnym predchodcom žalobcov, ktorý vykonával funkciu tajomníka miestneho Národného výboru. Inak povedané bolo potrebné preukázať, že tieseň, nátlak pri uzatvorení spornej kúpnej zmluvy bola vyvolaná v konaní právneho predchodcu žalobcov a nie vtedajšou spoločenskou situáciou v štáte. Žalovaná prevodom nehnuteľnosti na právneho predchodcu žalobcov nebola zbavená vlastníctva v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok, ani sa dobrovoľne darovaním nezbavila svojho majetku, naopak uzavretiu kúpnej zmluvy predchádzala komunikáciou v zmysle ktorej Ústredná rada Cirkve československej pripravila návrh kúpnej zmluvy, ktorú zaslali aj J. J., ktorý po odsúhlasení obsahu zmluvy mal túto podpísať a vrátiť Ústrednej rade Cirkve československej. Kúpna cena bola dohodnutá na sumu 3.000,- Kčs, ktorá bola zo strany kupujúceho riadne zaplatená a nikdy nebola zo strany predávajúcej spochybňovaná/namietaná. Rozborom ustanovenia § 3 zákona 282/1993 Z.z. odvolací súd poukázal na to, že v danom prípade právny predchodca žalobcov ako fyzická osoba nespĺňala podmienky povinnej osoby v zmysle citovaného zákona. Navyše v konaní bola vyvrátená akákoľvek tieseň pri uzatváraní kúpnej zmluvy ako nápadne nevýhodná podmienka v dôsledku rokovania o kúpe a predaji. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 253 ods. 1 CSP, keď úspešným žalobcom priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu žalovaná (ďalej aj „dovolaiteľka“) podala dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodňovala ustanovením § 420 písm. f/ CSP a tiež ustanovením § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. V súvislosti s vadou zmatečnosti podľa § 420 písm. f/ CSP namietala, že súdy nižších inštancií nevykonali výsluch štatutárneho zástupcu žalovanej, ktorý dôkaz navrhovala už v rámci prvého úkonu v podaní z 26. júna 2018. Jeho neprítomnosť na pojednávaní dňa 15. januára 2019 bola pritom náležite ospravedlnená pre očividné a nikým nespochybnené poveternostné podmienky. Súd prvej inštancie s odôvodnením, že by bolo potrebné odročiť pojednávanie nevyhovelo návrhu na výsluch žalovanej strany, pričom zároveň konštatoval, že je k dispozícii výsluch štatutárneho zástupcu žalovanej aj z iného konania sp. zn. 2C/123/2016, existenciu tejto výpovede však iba konštatoval. Odvolací súd sa s uvedeným postupom stotožnil mylne zamietajúc návrh na vypočutie strany v konaní za návrh na vypočutie svedka. Odôvodnenie nevykonania výsluchu zo strany odvolacieho súdu je navyše nedostatočné. Taktiež to, či je obsah výpovede stranám sporu známy z iného konania je len subjektívny úsudok odvolacieho súdu. Keďže výpoveď z iného konania nebola vykonaná, nie je možné na ňu prihliadať. Vyššie opísané skutočnosti sa podľa presvedčenia žalovanej negatívnym spôsobom prejavili aj do jej práva na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Za ďalšie, žalovaná svoju obranu neodôvodňovala ustanoveniami zákona č. 282/1993 Z.z., ktoré vo svojej argumentácii používa odvolací súd. Opísaným postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces na strane žalovanej aj v jeho ďalšej obsahovej zložke týkajúcej sa zásady rovnosti zbraní. Žiadne žalovanou vytýkané porušenia postupom odvolacieho súdu nie je možné vybadať vo vzťahu k žalobcom. V ich prípade nebol použitý „argumentačný faul“ v podobe podsunutia iného obsahu zvolenej argumentácie. Ich pohľad na problematiku tiesne si prvoinštančný ako aj odvolací súd v celom rozsahu osvojil. Vyjadrenie žalovanej k vyjadreniu žalobcom odvolací súd len zostručnil na jednu vetu s tým, že ide o opakovanie odvolacej argumentácie. Pokiaľ ide o ďalší žalovanou uvádzaný dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, dovoľaiteľka odvolaciemu súdu vytkla, že sa svojim rozhodnutím odklonil od

ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke tiesne a nátlaku pri uzatváraní spornej kúpnej zmluvy. V uvedenom smere poukázala na závery vyplývajúce z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. júna 1996 sp. zn. 2Cdo/41/1996. Pokiaľ odvolací súd v napadnutom rozsudku uvádza, že „je potrebné preukázať, že tieseň, nátlak pri uzatváraní kúpnej zmluvy, bol vyvolaný konaním právneho predchodcu žalobcov a nie vtedajšou spoločenskou situáciou v štáte“, ide o nesprávne posúdenie otázky tiesne, pričom posúdenie tejto otázky bolo pre napadnuté rozhodnutie rozhodujúce. Pri hodnotení zisteného skutkového stavu odvolací súd aplikoval nesprávne právne normy ustanovenia zákona č. 282/1993 Z.z., pričom zároveň, hoci správne posúdil potrebu preukázania existencie tiesne, túto nesprávne interpretoval takým spôsobom, že sa odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Takýmto prístupom umožnil vznik práva z nepráva. Žalovaná ako cirkev bez obdobia neslobody, bez obdobia, kedy bola personálne a majetkovo perzekvovaná, by nikdy neopustila svoje zázemie v K. N.. To, že stav tiesne na strane žalovanej v minulosti nevyvolal právny predchodca žalobcov (hoci bol aktívnou súčasťou oboch totalitných režimov) je otázka irelevantná. Z uvedených dôvodov žalovaná dovolací súd žiadala, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

5. Žalobcovia v podanom vyjadrení k dovolaniu uviedli, že ide zo strany žalovanej o opakovanie už len doteraz uvádzanej argumentácie, ktorú považujú za nesprávnu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalovanej podľa § 420 písm. f/ CSP je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

7. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

8. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom

právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Právnym posúdením sa pritom rozumie činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

12. Žalovaná vo svojom dovolaní uviedla, že ho v prvom rade podáva v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Vo vzťahu k § 420 písm. f/ CSP (tak, ako v prípade ďalších vád zmätočnosti uvedených v § 420 CSP) platí, že z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil namietanej vady zmätočnosti; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (pozri rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/8/2017, 3Cdo/214/2017, 8Cdo/73/2017).

13. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

14. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

15. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a rozhodnutia sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku. Pokiaľ „postupom súdu“ nie je rozhodnutie súdu - finálny (meritórny) produkt prejednávania veci v civilnom sporovom konaní, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť rozhodnutia - jeho odôvodnenie (obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť a úplnosť odôvodnenia), úlohou ktorej je vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré súd rozhodol. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

16. V preskúmvanej veci dovolateľka vidí vadu podľa § 420 písm. f/ CSP v tom, že sudy nižších inšancií : a/ nevykonali výsluch štatutárneho zástupcu žalovanej b/ odvolací súd riadne neodôvodnil svoje rozhodnutie, pretože sa dostatočne nevenoval jej argumentácii ohľadom vplyvu tiesne, nápadne nevýhodných podmienok a politického nátlaku na slobodu vôle pri uzatváraní kúpnej zmluvy, dopustil sa „argumentačného faulu“ v podobe podsunutia iného obsahu zvolenej argumentácie. Pohľad na problematiku tiesne si prvoinštančný ako aj odvolací súd v celom rozsahu osvojil v súlade s názormi žalobcov, s tvrdeniami žalovanej sa nezaoberal.

17. Ohľadom prvej námietky dovolateľky, a to jej nevypočutím v prvoinštančnom konaní resp. jej štatutárneho zástupcu dovolací súd z obsahu spisu zistil, že na pojednávanie dňa 15. januára 2019 (viď zápisnica o pojednávaní z 15. januára 2019, č.l. 124 a nasl.) sa štatutárny zástupca žalovanej - biskup B. J. X., B.E., nedostavil, pričom jeho neprítomnosť ospravedlnil právny zástupca s tým, že vzhľadom na počasie sa nemohol dostať; trval ale na jeho výsluchu, a to najmä na preukázanie okolností, za ktorých sa sporná kúpna zmluva uzatvorila. V zmysle § 183 CSP súd môže rozhodnúť o odročení pojednávania len z dôležitých dôvodov aj na návrh strany. Tento návrh môže byť stranou podaný pred pojednávaním alebo aj počas prebiehajúceho pojednávania. V danom prípade okresný súd navrhovaný výsluch žalovanej (štatutárneho zástupcu), odôvodňujúcej neprítomnosť na pojednávaní náhlymi nepredvídateľnými okolnosťami, nevykonala, pričom jeho nevykonanie v dôvodoch svojho rozhodnutia nezdôvodnil, napriek požiadavke vyplývajúcej z ustanovenia § 220 ods. 2 CSP, z ktorého okrem iného vyplýva, že „...súd má v odôvodnení rozhodnutia uviesť, ktoré dôkazy vykonala, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, prečo nevykonala ďalšie navrhnuté dôkazy...“. Odhliadnuc od uvedeného, zo zápisnice o pojednávaní vyplýva, že výsluch štatutárneho zástupcu súd prvej inštancie považoval za nadbytočný, keďže bol v totožnej veci vypočutý na okresnom súde pod sp. zn. 2C/123/2016 a „stranám sporu by mala byť jeho výpoveď známa“. Odvolací súd sa napriek odvolacej námietke žalovanej o porušení procesných práv jej nevypočutím s postupom súdu prvej inštancie stotožnil, zamieňajúc si však výpoveď strany sporu s výpoveďou svedka, v akom postavení bezpochyby štatutárny zástupca žalovanej nie je. Odôvodnenie odvolacieho súdu ohľadom „nevypočutia navrhovaného svedka javiaceho sa ako nadbytočné“ nie je práve najlepšie zvolaná formulácie.

17.1. Z judikatúry najvyššieho súd vyplýva, že nevyhovenie dôkaznému návrhu strany sporu možno založiť len tromi dôvodmi. Prvým je argument, podľa ktorého tvrdená skutočnosť, ku ktorej overeniu alebo vyvráteniu je navrhnutý dôkaz bez relevantnej súvislosti s predmetom konania; ďalším je argument, podľa ktorého dôkaz neoverí/nevyvráti tvrdenú skutočnosť, čiže vo väzbe na toto tvrdenie nedisponuje vypovedacou potenciou. Nakoniec tretím je nadbytočnosť dôkazu, t. j. argument, podľa ktorého určité tvrdenie, ku ktorému overeniu alebo vyvráteniu je dôkaz navrhovaný, bolo už doterajším konaním bez dôvodných pochybností overené alebo vyvrátené. Ak tieto dôvody zistené neboli, súd postupuje v rozpore s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré garantujú pre stranu sporu ústavné právo na spravodlivý proces, čiže táto dôkazná vada (tzv. opomenuté dôkazy) takmer vždy založí nielen nepreskúmateľnosť vydaného rozhodnutia pre nedostatok dôvodov, ale súčasne tiež jeho protiústavnosť (viď rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. marca 2021, sp. zn. 5Cdo/107/2019).

17.2. Aj z judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že ak všeobecný súd nevykoná dôkaz navrhovaný stranou konania, hoci tento má preukazovať takú, medzi stranami konania spornú skutkovú okolnosť, ktorá je pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná, či dokonca rozhodujúca, znemožní tým strane konania uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dôjde k porušeniu práva na spravodlivý proces. Znamená to vo svojich dôsledkoch aj porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (viď Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 21. novembra 2019 sp. zn. II. ÚS 168/2019, zdroj: ustavnysud.sk; uverejnené v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 29/2019).

17.3. Na základe zhora uvedených dôvodov dovolací súd dospel k záveru, že už prvá žalovanou prezentovaná námietka - nevypočutia jej štatutárneho zástupcu, v ktorej videla naplnenie vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f/ CSP je dôvodná a sama o sebe postačujúca pre záver o porušení jej procesných práv v takej miere, že postupom súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolací súd na rozdiel od súdov nižších inštancií vypočutie žalovanej v spore považoval za dôležité, pretože má preukazovať takú medzi stranami konania spornú skutkovú okolnosť (o vplyvu tiesne na sporný právny úkon), ktorá je pre meritórne posúdenie žalobného nároku významná.

18. V súvislosti s ďalšou dovolacou námietkou žalovanej týkajúcou sa nedostatočného odôvodnenia

(nepreskúmateľnosť) rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd pripomína, že právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 393 CSP, je nepreskúmateľné.

19. Riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu a inú ochranu vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (Zo súdnej praxe č. 56/2008).

20. V zmysle judikatúry ústavného súdu platí, že súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (II. ÚS 675/2014, IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, III. ÚS 32/07). Vecná spojitosť odôvodnenia rozhodnutia s princípom práva na spravodlivý proces garantuje každému účastníkovi konania, že vydaný rozsudok musí spĺňať limity zrozumiteľného, určitého a logicky odôvodneného rozsudku.

21. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva platí, že judikatúra síce nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia; ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis proti Grécku z 29. mája 1997, Higgins proti Francúzsku z 19. februára 1998).

22. Dovolací súd akcentuje, že aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa dovolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak dovolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

23. Civilný sporový poriadok umožňuje odvolaciemu súdu použiť tzv. skrátené odôvodnenie v rozsudku v prípade, ak sa v celom rozsahu stotožní s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (viď § 387 ods. 1 až 3 CSP). V takom prípade sa môže obmedziť v odôvodnení len na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia a prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti ďalšie dôvody. Zákon však vyžaduje, aby aj v prípade skráteného odôvodnenia dovolací súd zaujal jasné stanovisko k podstatným vyjadreniam strán predneseným v konaní na súde prvej inštancie, pokiaľ sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Povinnosťou odvolacieho súdu je zároveň vysporiadať sa v odôvodnení rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní. Za podstatný je potrebné považovať taký argument, ktorý je relevantný, teda má vecnú súvislosť s prejednávanou vecou a zároveň je takej povahy, že v prípade jeho preukázania (samostatne alebo v spojitosti s ostatnými okolnosťami) môže priniesť rozhodnutie priaznivejšie pre odvolateľa (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1296 s.).

24. Dovolací súd tiež poukazuje na rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky III. ÚS 314/2018, podľa ktorého dovolací súd je povinný vysporiadať sa v odôvodnení svojho rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní aj v prípade tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia podľa § 387 ods.

2 Civilného sporového poriadku.

25. Po preskúmaní napadnutého rozhodnutia dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá požiadavkám kladeným na zákonné rozhodnutie v zmysle § 393 CSP. Z obsahu spisového materiálu, ako aj z dôvodov napadnutého rozhodnutia celkom jednoznačne vyplýva, že žalovaná (v procesnom postavení odvolateľky a neskoršie dovolateľky) celkom zreteľne učinil súčasťou svojich odvolacích (č.l. 146 a nasl.) dovolacích námietok aj námietku nezaujatia (súdmi nižších inštancií) stanoviska k jeho argumentácii o vplyvu „tiesne a politického nátlaku na slobodu vôle jej právneho predchodcu pri uzatváraní zmluvy a ktoré aspekty súdy nižších inštancií neskúmali riadne“. V uvedenom smere v podrobnostiach poukázala na to, že stav tiesne bol u žalovanej vyvolaný politickou, ekonomickou, hospodárskou, činnosťou štátnych orgánov na cirkvi ako náboženskej spoločnosti, znemožnením vykonávania liturgie a následným odňatím nehnuteľnosti. Tieto faktory zásadným spôsobom vplývali na slobodu vôle žalovanej pri uzatváraní kúpno predajnej zmluvy do takej miery, že jej vôľa nebola slobodná a právny úkon, ktorý urobila, by v právnom štáte inak neurobila. Žalovaná tiež už vo svojom riadnom opravnom prostriedku zdôraznila, že súd prvej inštancie sa svojim rozhodnutím odklonil od rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. júna 1996 sp. zn. 2Cdo/41/1996. Z predmetného rozsudku vyplýva, že „tieseň je hospodársky či sociálny stav, v ktorom sa nachádza určitý subjekt v čase robenia právneho úkonu, ktorý stav na neho pôsobí takým spôsobom a takou intenzitou, že dôsledku nej urobí právny úkon, ktorý by inak nebyť tiesne, neurobil. Tento stav musí mať základ v objektívne existujúcich (teda nielen domnelých) okolnostiach a je vždy determinovaný subjektívnou stránkou, samotným konajúcim a jeho odolnosťou proti pôsobiacej ťaživej situácii. Rovnaká objektívna situácia môže u jedného subjektu vyvolať tieseň, u druhého nemusí. Preto z hľadiska existencie tiesne a to je potrebné osobitne zdôrazniť, je relevantné ako tento stav vznikol a čo ho spôsobilo. Právny význam treba preto priznať aj tiesni majúcej základ v iných než politických motívoch, ba aj v tiesni vyvolanej samotným konajúcim“

25.1. V nadväznosti na uvedené najvyšší súd dodáva, že otázkou platnosti kúpnej zmluvy uzavretej v období rokov 1948 až 1989 z hľadiska okolnosti, ktoré pôsobili na slobodu vôle (v posudzovanom prípade išlo vlastníkov nájomných domov) pri úkonoch, ktorými disponovali s predmetom ich vlastníctva, a to v nadväznosti na právnu úpravu reštitučného zákonodarstva sa zaoberaj najvyšší súd aj v rozhodnutí z 27. júna 2013 sp. zn. 3Cdo/58/2012 (porovnaj tiež 2Cdo/160/2006 z 29. mája 2007) pričom uviedol, že „...na slobodu vôle konajúceho môže pôsobiť tiež tieseň - stav, v ktorom sa nachádza konajúci a ktorý na neho pôsobí takým spôsobom, že obmedzuje jeho slobodu rozhodovania, v dôsledku čoho urobí právny úkon, ktorý by inak neurobil... I keď tieseň sama nezakladá neplatnosť právneho úkonu konajúceho (viď § 49 Občianskeho zákonníka), môže byť v určitom prípade pridružujúcou sa okolnosťou alebo jedným z viacerých spolupôsobiacich faktorov, ktoré ako celok vedú k tomu, že vôľa konajúceho prejavovaná v zmluve je neslobodná (až) tak, že to zakladá absolútnu neplatnosť tohto právneho úkonu. Pokiaľ totiž tiesnivý stav pôsobí na určitú osobu intenzívne po dlhú dobu, je vôľu konajúceho schopná „zlomiť“ aj taká okolnosť, ktorá by inak sama osebe prípadne ani nemala (až) také dopady, aké má bezprávna vyhrážka, popri ktorej sa nevyskytuje tieseň... Otázkou, či konkrétne kroky štátu voči žalobcom mali v rozhodnom období znaky dovolených opatrení obsahujúcich len prípustné formy presvedčania a istého nátlaku alebo či mali znaky (až) právne neprípustného psychického donútenia (bezprávnej vyhrážky), posudzoval dovolací súd v kontexte celého vtedajšieho právneho poriadku. V preskúmvanej veci išlo najmä o posúdenie, či konanie štátu nenieslo hrozbu ničím, čo štát vôbec nebol oprávnený vyžadovať, prípadne či jeho konanie mohlo obstať z pohľadu legitimacy cieľa. Dovolací súd mal v rámci tohto posudzovania na zreteli nielen to, že „po zmene politického režimu zo socialistického na demokratický... je legitímne aplikovať 'staré právo' takými interpretačnými a aplikačnými postupmi, ktoré sú vlastné novému demokratickému politickému režimu...“, ale tiež to, že „... demokratické štáty môžu dovoliť svojim inštitúciám aplikovať právo, ktoré má svoj pôvod v preddemokratickom režime, len spôsobom, ktorý je vlastný demokratickému politickému režimu“ (viď nález ústavného súdu zo 7. februára 2013 sp. zn. IV. ÚS 294/2012).

25.2. V danom prípade na zhora uvedené a podľa názoru dovolacieho súdu špecifické argumenty žalovanej/odvolateľky (o vplyve tiesne z hľadiska politickej a spoločenskej situácie v čase uzatvorenia

kúpnej zmluvy) reagoval tak prvoinštančný ako aj odvolací súd konštatovaním, že „...v spore bolo potrebné preukázať, že tieseň a nátlak pri uzatvorení spornej kúpnej zmluvy bola vyvolaná v konaní právneho predchodcu žalobcov a nie vtedajšou spoločenskou situáciou v štáte...“. Takáto reakcia je však podľa názoru dovolacieho súdu na tak zásadné námietky žalovanej aké predniesla v spore nepostačujúca a vôbec nereaguje ani na ňou namietaný odklon od judikatúry najvyššieho súdu (a z neho plynúce závery), ktorá sa už viackrát problematikou tiesne z hľadiska spoločenskej situácie v rokoch 1948 až 1989 zaoberala, čo je v príkrom rozpore s ustanoveniami § 387 ods. 2 a 3 CSP.

26. Ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody (§ 387 ods. 2 CSP); odvolací súd sa však v odôvodnení musí zaoberať podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie a rovnako sa odvolací súd musí vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní (§ 387 ods. 3 CSP).

27. V danom prípade nemožno inak, než konštatovať, že odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 CSP nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku s takými tvrdeniami žalovanej v jej odvolaní, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné a to za situácie, keď výslovne namietala už predtým, že sa s takouto argumentáciou riadne nevysporiadal riadne súd prvej inštancie.

28. Dovolací súd konštatuje, že absencia vysporiadania sa s podstatnými tvrdeniami dovolateľky uvedenými v odvolaní v napadnutom rozsudku krajského súdu (ale aj súdu prvej inštancie) je tak závažným nedostatkom tohto rozhodnutia, ktorého intenzita tiež sama osebe zakladá porušenie dovolateľovho namietaného základného práva aj s poukazom na čl. 46 ods. 1 Ústavy aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

29. So zreteľom na vyššie uvedené dôvody dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľka opodstatnene namietala porušenie svojich procesných práv v takej miere, že postupom súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Nerešpektovaním pravidla riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f/ CSP, ktorá zakladá nielen prípustnosť dovolania ale zároveň aj jeho dôvodnosť

30. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Z dôvodu, že konanie bolo zaťažené vadou podľa § 420 písm. f/ CSP, pre ktorú bolo potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť, dovolací súd sa v ďalšom už nezaoberal ani žalovanou namietanou prípustnosťou dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP. Najvyšší súd postupoval v súlade s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017).

31. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.